

Vreemdelingen- recht

Redactie:
Mr. S. Thelosen (hoofdred.)
Mw. mr. E.C.H.J. van der Linden
(red. secr.)
Mr. D.S. Arjun Sharma
Mr. M.P. Bouma
Mw. mr. M. Chébtí LL.M.
Mr. T.E. van Houwelingen
Mr. D.J. de Jong
Mr. G.W.J. Oosterholt
Mr. A. Pahladsingh
Mw. W. Tiekstra LL.M.

Inhoud

Artikelen

- 18 Het interstatelijk vertrouwensbeginsel in Dublinprocedures: recente ontwikkelingen / 3
Flip Schüller en Charlotte Carella
Mag Nederland erop vertrouwen dat lidstaten zoals Polen, Kroatië en Bulgarije, die pushbacks begaan jegens asielzoekers, het recht op asiel van Dublinclaimanten wel respecteren? En wie draagt de bewijslast in Dublinprocedures over het interstatelijk vertrouwensbeginsel? Deze vragen stelde zittingsplaats Den Bosch aan het HvJ EU. De A-G heeft inmiddels zijn conclusie uitgebracht. Hij acht het beginsel deelbaar, maar benadrukt de vergewis- en samenwerkingsplicht die op autoriteiten van lidstaten rust. Kan de lijn van de Afdeling standhouden als het HvJ EU de conclusie van de A-G overneemt?
- 19 Tien juristen, elf meningen? / 11
Sofia D'Arcio, Anna Chatelion Coumet en Lianne Hooijmans
'Als we iedere keer dat er een jurist is die zegt dat iets niet kan ... Tien juristen, elf meningen. Dan kunnen we denk ik heel erg weinig.' Regelmatig worden beleidsvoorstellen gedaan die in strijd zijn met (internationale) asielrechtelijke verplichtingen. Juridische kritiek wordt hierbij opzijgeschoven. Drie juridisch adviseurs van VluchtelingenWerk Nederland leggen twee recent aangenomen moties die dit probleem illustreren langs de juridische meetlat. Deze zien op een strengere toepassing van het voordeel van de twijfel, de bewijslast, het individualiseringsvereiste, en op de versoering van de opvang voor kansarme asielaanvragen. Ook wordt besproken wat de negatieve effecten van evident juridisch onhoudbaar beleid kunnen zijn.
- 20 De problematiek rondom het vereiste van politieaangifte voor een verblijfsvergunning na huiselijk geweld / 21
Femke Zeven
Bij de aanvraag voor een verblijfsvergunning na huiselijk geweld wordt nu een politieaangifte vereist, terwijl er discrepantie is in de definiëring van huiselijk geweld in

21. Transparante taal: helder schrijven in het vreemdelingenrecht

Mascha Furth¹

Mascha Furth laat zien hoe begrijpelijke taal de acceptatie van bijvoorbeeld beslissingen kan bevorderen. Teksten hoeven niet sterk versimpeld te worden – met een paar ingrepen ontstaan al snel veel begrijpelijker formuleringen. Begrijpelijkheid hangt ook af van een juiste selectie van de inhoud en een logische opbouw van de tekst. Daar worden in dit artikel voorbeelden van gegeven. Het vreemdelingenrecht is op de goede weg. Zo krijgen rechtsbijstandverleners veel complimenten over hun uitstekende dienstverlening, waar heldere taal deel van uitmaakt. Ook bij instanties als de IND en DT&V worden veel trainingen georganiseerd om begrijpelijker te communiceren. En de rechtspraak is de afgelopen jaren fors verbeterd door steeds meer uitspraken te gaan schrijven in 'klare taal'. Dat laatste is vooral ook zichtbaar in de uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Inleiding

Vanaf 1995 geef ik trainingen in begrijpelijk schrijven voor allerlei verschillende juristen: rechters (in opleiding), advocaten, gerechtsjuristen, bedrijfsjuristen, belastinginspecteurs en vertegenwoordigers van overheidsinstanties. In die tijd heb ik een steeds grotere interesse voor 'klare taal' zien ontstaan. Meer en meer instanties gingen investeren in helder en begrijpelijk communiceren over juridische kwesties met betrokkenen die niet juridisch onderlegd zijn. Zo is er bij de rechtbanken 'klare taal' waar elk jaar een bokaal te winnen valt voor de meest begrijpelijke rechterlijke uitspraak. Bij de Raad van State zijn er verschillende projecten om 'heerlijk helder' te schrijven, gemeenten verbinden zich aan het 'direct duidelijk'-project. Men is het er kortom wel over eens dat het wenselijk is dat juristen duidelijker en begrijpelijker gaan communiceren met niet-juristen.

In het onlangs verschenen preadvies van Geerke van der Bruggen en André Verburg² beschreven de auteurs het belang van begrijpelijk schrijven binnen de rechtspraak. Ze leggen uit waarom het nu belangrijker dan ooit is dat rechters hun beslissingen goed en helder uitleggen aan de burger, het is zelfs hun professionele plicht. Het recht is immers van iedereen, en het is onwenselijk als burgers het gevoel krijgen dat uitspraken niet voor hen zijn bedoeld.³ Onbegrijpelijke taal vergroot kortom de kloof tussen de rechterlijke macht en de samenleving, en dat is onwenselijk.⁴ Dit kan worden doorvertaald naar iedere professional die werkt in het vreemdelingenrecht: het is belangrijk om transparant en duidelijk met betrokkenen te communiceren, en niet over hun hoofden heen te praten over zaken die diep in hun levens ingrijpen.

Een definitie van 'begrijpelijk schrijven' is niet makkelijk te geven. Schrijvers van uitspraken gaan soms zo te werk dat ze de uitspraak eerst in juridische taal opschrijven en dan de formu-

1 De auteur verzorgt trainingen in o.a. Overtuigend motiveren en begrijpelijk formuleren van uitspraken en beschikkingen, effectief procederen, heldere communicatie tussen overheid en burgers, (www.furthtaaltrainingen.nl) bij onder andere SSR, diverse rechtbanken, UWV, verschillende gemeenten, de Hoge Raad en de Raad van State. De inzichten in dit artikel volgen deels uit de samenwerking met Janneke Valbracht, Janne Maaik Gerlofs en Tigrelle Uijtewaai.

2 W.H. van Boom e.a., *Klare taal*, Deventer: Wolters Kluwer 2023

3 W.H. van Boom e.a., *Klare taal*, Deventer: Wolters Kluwer 2023, p. 165

4 W.H. van Boom e.a., *Klare taal*, Deventer: Wolters Kluwer 2023, p. 177-178

leringen aanpassen door lange zinnen om te zetten in kortere, en moeilijke woorden te vervangen door makkelijkere. Daarmee is een lezer al enigszins geholpen, maar begrijpelijkheid omvat veel meer dan woordgebruik en zinslengte. Een onderzoek uit 2007 naar de begrijpelijkheid van de rechtspraak⁵ liet al zien dat alleen het aanpassen van woordgebruik en zinsbouw niet veel bijdroeg aan de begrijpelijkheid van de uitspraak. De onderzoekers gebruikten drie verschillend geschreven uitspraken: één was 'gewoon' juridisch geschreven, diezelfde uitspraak was herschreven door complexe zinnen eenvoudiger te maken en ouderwetse woorden te vervangen door moderne. Een derde variant van de uitspraak was gemaakt door meer uitleg op te nemen, de structuur aan te passen, en kopjes aan te brengen. Deze uitspraken werden verspreid onder drie groepen lezers met een verschillend opleidingsniveau: één groep had een (onder)gemiddeld, niet-academisch niveau, één groep was academisch, maar niet juridisch opgeleid, en één groep bestond uit juristen. De uitspraak die op formuleringen was aangepast viel vooral in de smaak bij de academisch, maar niet juridisch geschoolden, en alle niet-juristen begrepen de uitspraak wel iets beter. Grappig genoeg zagen de juristen geen verschil. De uitspraak waarvan de inhoud en opbouw waren aangepast, werd door iedereen begrijpelijker gevonden. De onderzoekers leidden hieruit af dat de begrijpelijkheid afhankelijk was van meer factoren. Ook de herkenbaarheid van de verschillende onderdelen – feiten, toetsingskader, overwegingen, conclusie – en de samenhang tussen die onderdelen bepaalden of lezers de inhoud goed konden begrijpen en meer inzicht kregen. Begrijpelijkheid hangt dus niet alleen af van de formuleringen; ook de geselecteerde inhoud en de gekozen opbouw van de tekst bepalen in hoeverre de lezer de inhoud van de tekst kan volgen.

5 M. Malsch & N. van Maten (red.), *De begrijpelijkheid van de rechtspraak*, Boom Juridisch, 2007, p. 49-61.

Voor professionals in het vreemdelingenrecht is het een extra lastigheid dat veel betrokkenen de Nederlandse taal niet of niet goed beheersen. Dat maakt het soms onmogelijk om zo te schrijven dat de betrokkene het goed begrijpt. Rechtenbanken schuiven de verantwoordelijkheid soms af op de advocaten: ze schrijven een juridisch-technische uitspraak en die hoeft niet in jip-en-janneketaal, want de betrokkene heeft toch een advocaat die de inhoud kan vertalen. De advocaat kan weer een tolk in de arm nemen om een vertaalslag te maken als de betrokkene de taal niet goed genoeg beheerst. In dat geval kunnen de formuleringen in een goede vertaling op de betrokkene worden overgebracht, maar als de tekst op het gebied van de inhoud of de opbouw minder begrijpelijk is, biedt een vertaling helaas geen oplossing.

Rechtvaardige behandeling

Begrijpelijke taal speelt een belangrijke rol bij de beleving van de betrokken vreemdeling(en). Hoe verloopt bijvoorbeeld het contact met instanties als de IND, of met de betrokken dienstverleners, en hoe verloopt het contact met de rechtspraak? In hoeverre spannen die zich in om helder met de betrokkene te communiceren, in hoeverre doen ze bijvoorbeeld hun best om die betrokkene goed te begrijpen en goed voor te lichten? Verburg⁶ beschreef in zijn proefschrift dat betrokkenen de behandeling van hun zaak als rechtvaardiger ervaren en de uitkomst daarvan eerder kunnen accepteren als ze de indruk hebben dat ze rechtvaardig zijn behandeld, ook als die uitkomst niet in hun voordeel is. Heldere communicatie beïnvloedt deze indruk van een rechtvaardige behandeling, en daarmee de acceptatie van de uitkomst.⁷ Voor een heldere communicatie moeten dienstverlening en rechtspraak aandacht geven aan de bejegening, transparantie en acceptatie.

6 D.A. Verburg, *Bestuursrechtspraak in balans. Bejegening, beslechting en bewijs*, Boom Juridisch, 2019.

7 D.A. Verburg, 2019, p. 53, 73-116, 200-203.

Voor de bejegening geldt dat betrokkenen niet de indruk krijgen dat ze tegen een muur van onwelwillendheid en onbegrip aanlopen. Ze moeten juist het gevoel krijgen dat ze eerlijk, en hetzelfde als ieder ander worden behandeld. Om dat te bereiken moet de betrokkene de ruimte krijgen om zijn verhaal te doen, en naar dat verhaal wordt aandachtig geluisterd. Hij⁸ wordt niet alleen gehoord, maar ook begrepen. Dat betekent dat bijvoorbeeld in een verzoekschrift of uitspraak het verhaal van de betrokkene goed wordt weergegeven, met blij van respect en empathie, en voor de betrokkene in begrijpelijke taal – eventueel met de hulp van een tolk-vertaler.

Transparantie houdt in dat de betrokkene duidelijke informatie en uitleg krijgt, bijvoorbeeld over hoe een aanvraag voor een verblijfsvergunning verloopt, en wat er gebeurt als deze vergunning wordt geweigerd. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor de advocaten en instanties zoals bijvoorbeeld de IND. Die moeten goede voorlichting geven over het verloop van een procedure en transparant zijn over de mogelijke gevolgen en opties. Verder moet in uitspraken inzichtelijk zijn welke beslissingen zijn genomen en welke argumenten tot die beslissingen hebben geleid. Daarbij moeten de beslissingen duidelijk herkenbaar zijn opgeschreven en de logische gedachtegang makkelijk te volgen zijn. Ook de samenhang tussen de argumenten moet expliciet worden aangegeven en de motivering mag geen gedachtesprongen bevatten.⁹ Voor de transparantie geldt tot slot dat men communiceert in begrijpelijke taal.

8 Voor de leesbaarheid zal ik met mannelijke verwijswaarden verwijzen naar mannelijke woorden zoals 'betrokkene', en met vrouwelijke verwijswaarden naar vrouwelijke woorden.

9 Zie J.M. Gerlofs & J. Valbracht, *Schrijven in de rechtspraktijk. Effectief motiveren en formuleren voor juristen*, Boom Juridisch 2023, p. 36-40.

Voor de acceptatie is van belang dat de betrokken instanties een betrouwbare, objectieve indruk maken op de betrokkenen. Vooringenomenheid of partijdigheid is uit den boze. Dat houdt in dat argumentatie inhoudelijk aantoonbaar moet zijn, door een beslissing of advies met relevante en voldoende argumenten te omkleden. Ook moet voor de betrokkene duidelijk zijn hoe zijn argumenten daarin zijn meegewogen. Als een betrokkene eerlijk is bejegend en de gedachtegang achter een beslissing transparant is, kan een betrokkene een ongunstige uitkomst van een procedure ook makkelijker accepteren. Zo hangen bejegening, transparantie en acceptatie dus nauw met elkaar samen.

De juiste inhoud

Bejegening, transparantie en acceptatie hebben weer gevolgen voor de inhoud, de opbouw en de formuleringen van de tekst. Begrijpelijkheidsproblemen kunnen ontstaan op het niveau van de inhoud als de schrijver een verkeerde selectie van informatie maakt. Zo kan de schrijver stappen overslaan, waardoor er gedachtesprongen in de tekst ontstaan. Dit gebeurt als de schrijver bepaalde informatie achterwege laat omdat hij die vanzelfsprekend vindt. Een klein voorbeeld hiervan is te zien in het aanvraagformulier voor een gecombineerde vergunning voor verblijf en arbeid, een zogenaamde aanvraag GVVA-vergunning:

‘Wat is de situatie van de betrokkene¹⁰

Kruis aan welke situatie van toepassing is en volg de instructie op die daarbij staat vermeld

De betrokkene heeft een geldige verblijfsvergunning in Nederland en u wilt de verblijfsvergunning wijzigen (samen met verlenging van de geldigheidsduur van de verblijfsvergunning) naar een ander verblijfsdoel.

10 Het valt ook op dat deze vraag uit de vragenlijst niet is afgesloten met een vraagteken, maar dat heeft niet met begrijpelijkheid te maken.

U wilt een aanvraag indienen voor wijziging van het verblijfsdoel van de verblijfsvergunning > Ga verder naar 4 “Tuberculose”

‘Ga verder naar Tuberculose’? Voor een jurist die thuis is in de Wet arbeid vreemdelingen (Wav), is dat wellicht een logische stap: de tussenliggende stappen hoeven niet meer te worden gecheckt, want de betrokkene heeft al een verblijfsvergunning. Wat dan nog wel onderzocht moet worden, is of deze betrokkene al een tbc-onderzoek heeft laten doen. Daarna kan de vergunning worden aangevraagd. Voor een leek is dit een hele grote sprong die hier wordt gemaakt; zonder uitleg valt dit niet te snappen. Een advocaat kan in het geval van gedachtesprongen behulpzaam zijn om verschillende stappen goed aan een cliënt uit te leggen.

In het volgende fragment lijkt belangrijke informatie te ontbreken om de redenering goed te kunnen volgen:

‘De rechtbank heeft overwogen in r.o. 2.10 dat niet is gebleken van bijzondere omstandigheden op grond waarvan verweerder in het onderhavige geval ten gunste van eiseres van het ter zake gevoerde beleid had dienen af te wijken. Dit heeft de rechtbank terecht overwogen, aangezien de minister reeds in zijn voornemen van 11 oktober heeft gesteld dat appellante niet in aanmerking kwam voor een verblijfsvergunning regulier, aangezien haar oma in het land van herkomst verbleef en zodoende adequate opvang voor appellante voorhanden was. Appellante had dus eerder kunnen bewijzen dat haar oma niet meer in leven was. Om deze reden kan ook dit deel van de grief niet leiden tot gegrondverklaring van het beroep.’

Nog los van de tamelijk formele formuleringen in dit fragment, is het onduidelijk wanneer de oma is overleden. Stond erbij vermeld dat de oma op het moment van de eerste aanvraag al was overleden, dan was de gedachtegang beter

te volgen, en de overweging dus begrijpelijker geweest.

Ook als een duidelijke motivering ontbreekt, en gevoerde betogen in plaats daarvan met dooddoeners worden afgedaan, leidt dat tot vragen.

‘De staatssecretaris heeft tegenstrijdigheden geconstateerd in de verklaringen over de kennisgeving met elkaars familie, gemeenschappelijke vrienden, de ziekenhuisopnames, de eerste ontmoeting, het gepraktiseerde geloof en het ontstaan van de relatie. Deze tegenstrijdigheden zijn niet als details aan te merken. De staatssecretaris heeft met deze geconstateerde tegenstrijdigheden, in samenhang gezien, aannemelijk gemaakt dat tussen de vreemdeling en de referent een schijnhuwelijk bestaat. Dat de vreemdeling en de referent over andere onderwerpen wel eensluitend hebben verklaard, doet daaraan niet af.’

Een lezer kan zich afvragen: waarom doet dat er niet aan af? Hier zou een uitleg op zijn plaats zijn: de onderwerpen waarover ze tegenstrijdig hebben verklaard, hebben betrekking op gebeurtenissen die in een mensenleven zeer belangrijk zijn. Daarom zou vrijwel iedereen zich die gebeurtenissen duidelijk kunnen herinneren, en daarover ongeveer dezelfde verklaring afleggen. Een lezer vraagt zich nu misschien ook af of de verklaringen die wel eensluitend waren over minder belangrijke gebeurtenissen gingen, en of de tegenstrijdigheden inderdaad significant waren, of gingen over details. Het geheugen van de mens is immers niet heel betrouwbaar. Kortom: als er nog vragen bij de lezer overblijven, is de inhoud niet goed geselecteerd en ontstaan er begrijpelijkheidsproblemen.

Een logische opbouw

Begrijpelijkheidsproblemen kunnen ook ontstaan als de opbouw niet aansluit bij de verwachting van de lezer. Zo komt een lezer die niet bekend is met de opbouw van juridische

teksten, in het volgende fragment makkelijk in de problemen:

‘Op grond van artikel 3, eerste lid van de Atw zijn de algemeen erkende feestdagen in de zin van deze wet: de Nieuwjaarsdag, de Christelijke tweede Paas- en Pinksterdag, de beide Kerstdagen, de Hemelvaartsdag, de dag waarop de verjaardag van de Koning wordt gevierd en de vijfde mei.

Op grond van artikel 3, derde lid van de Atw kunnen bepaalde dagen voor de toepassing van deze wet met de in het eerste lid genoemde dagen gelijk worden gesteld. Met het Besluit gelijkstelling is – voor zover hier van belang – 19 mei 2023 gelijkgesteld met een algemeen erkende feestdag. De rechtbank stelt vast dat de in artikel 6:12, tweede lid, onder b van de Awb genoemde termijn eindigde op (vrijdag) 19 mei 2023. Die datum is met het Besluit gelijkgesteld met een algemeen erkende feestdag, zodat de termijn, gelet op de hiervoor genoemde artikelen uit de Atw, is verlengd tot en met (maandag) 22 mei 2023. Dat betekent dat de staatssecretaris in dit geval uiterlijk op maandag 22 mei 2023 moest beslissen. Dit betekent dat op 22 mei 2023, de dag dat eiseres het beroepschrift heeft ingediend, de beslistermijn nog liep. Het beroepschrift is prematuur ingediend omdat nog niet was voldaan aan de in artikel 6:12, tweede lid van de Awb gestelde voorwaarden.¹¹

Is dit een begrijpelijk fragment? Een jurist zal waarschijnlijk direct de klassieke opbouw herkennen van de syllogistische redenering: eerst de regel, dan de feiten en tot slot de conclusie. Deze redeneervorm wordt vaak gehanteerd in juridische teksten: de motivering is dan geschreven vanuit de zogenaamde *context of discovery*.¹² Deze *context of discovery* houdt in dat de schrijver verslag doet van zijn zoektocht

naar een conclusie. Voor een jurist is deze zoektocht noodzakelijk: zo kan hij nagaan of alle stappen in de procedure zijn doorlopen en een conclusie uit de feiten en omstandigheden trekken. Voor de lezer betekent deze routekaart echter een lange omweg voordat hij snapt waar de tekst precies over gaat.

Een kortere weg is te schrijven vanuit de zogenaamde *context of justification*: de schrijver selecteert uit de zoektocht wat nodig is om het (tussen)oordeel te rechtvaardigen voor de lezer, en zet zijn motivering vanuit dat perspectief op papier. De overweging komt er dan zo uit te zien:

De termijn waarbinnen de staatssecretaris moest beslissen eindigde op 19 mei. Omdat 19 mei met het Besluit gelijkstelling met een algemeen erkende feestdag gelijkgesteld was, is die termijn verlengd tot en met 22 mei. Dat betekent dat de beslistermijn nog liep op de dag dat eiseres haar beroepschrift indiende, ook op 22 mei. Ze heeft dus niet voldaan aan de voorwaarden van artikel 6:12, tweede lid van de Awb, en dat betekent dat haar beroepschrift prematuur was.

Het wettelijk kader is direct toegepast op de zaak, en er is toegewerkt naar de conclusie (het zogenaamde *trechtermodel*). Dat kan ook andersom: eerst de conclusie en dan de motivering (het *piramidemodel*):

Het beroepschrift van eiseres was prematuur. Eiseres heeft namelijk niet voldaan aan de voorwaarden van artikel 6:12, tweede lid van de Awb. De termijn waarbinnen de staatssecretaris moest beslissen liep immers nog op de dag dat eiseres haar beroepschrift indiende op 22 mei. De termijn eindigde eerst op 19 mei, maar die termijn was verlengd tot en met 22 mei omdat 19 mei met het Besluit gelijkstelling met een algemeen erkende feestdag gelijkgesteld was.

11 Rb. Den Haag 25 oktober 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:16036.

12 In navolging van Hans Reichenbach (natuurkundige, filosoof en logicus, 1891–1953), maken filosofen vaak

een onderscheid tussen de *context of discovery* en de *context of justification* bij het toetsen van een hypothese.

Het piramidemodel, eerst de conclusie en dan de argumenten, is een meer directe manier van motiveren, die op de lezer beknopt en *to-the-point* overkomt, terwijl er toch niet minder wordt gezegd dan in het trechtermodel.¹³ Door goed te anticiperen op de verwachting van de lezer – wat wil die als eerste weten, en welke vragen vloeien daaruit in welke volgorde voort? – ontstaat er een geschikte opbouw die de begrijpelijkheid bij de lezer vergroot.

In beide voorbeelden zijn verder signaalwoorden gebruikt om de samenhang tussen argumenten weer te geven. Zonder signaalwoorden kan de lezer de verbanden tussen de verschillende argumenten niet goed onderscheiden, waardoor de argumenten als los zand aan elkaar hangen. Signaalwoorden zijn een manier om de samenhang doorzichtig te maken. De schrijver heeft meer instrumenten om de lezer te laten zien hoe de tekst is opgebouwd, en hoe de verschillende onderdelen met elkaar samenhangen: door kopjes, alinea's en aankondigende kernzinnen te gebruiken kan de schrijver de lezer aan de hand nemen en de structuur zichtbaar maken. Zo kan de betrokkene makkelijker zijn weg in de tekst vinden, wat de begrijpelijkheid ten goede komt.¹⁴

Juristentaal

Natuurlijk kunnen juristen ook het taalgebruik aanpassen. De tekst hoeft niet sterk versimpeld te worden – met een paar ingrepen ontstaan al snel veel begrijpelijker formuleringen. Vaktermen kunnen natuurlijk niet zomaar worden vervangen – die hebben een bepaalde juridische betekenis die bijna altijd verloren gaat als de term vertaald wordt in alledaagse, meer gangbare woorden. Sommige vaktermen kun-

nen bij niet-juristen andere associaties oproepen. In een rapport was opgetekend: *'De vreemdeling is ingegroeid in de Nederlandse samenleving.'* Bij de term 'ingegroeid' krijgen niet-juristen wellicht eerder associaties met een teennagel, terwijl dat natuurlijk niet de bedoeling is. Ouderwetse woorden kunnen makkelijk worden afgeleerd: die zijn niet noodzakelijk voor de juridische betekenis, en werken vreemdend voor de meeste niet-juridische lezers. Om die woorden te kunnen herkennen, kunnen juristen gebruikmaken van het zogenaamde *ontbijttafel-criterium*: woorden die je niet aan de ontbijttafel zegt, gebruik je ook niet op papier. Dat betekent dat veelgebruikte termen in juridische teksten, zoals *derhalve*, *niet-tegenstaande*, *onderhavige*, *alsmede* en *tevens*, kunnen worden vervangen door de modernere varianten *daarom*, *hoewel*, *deze*, en (*daarbij*) en *ook*.¹⁵ Zo maakt de schrijver een toch al lastige tekst niet onnodig moeilijker.

Verder weten we dat niet zozeer de zinslengte, als wel de zinsbouw van invloed is op de leesbaarheid. Zinnen mogen best lang zijn, als ze maar vlot leesbaar zijn. Nu is het niet aan te raden om zinnen van 400 woorden te schrijven, zoals een bekende strafpleitster ooit in haar pleitnota deed, maar de zinsbouw is veel bepalender voor de begrijpelijkheid van de zinnen. Staat een zin bijvoorbeeld vol tangconstructies (uiteenplaatsingen), of bevat hij een lange aanloop, waarbij de kern van de zin achteraan staat, dan wordt hij al snel lastig te lezen. De volgende zin laat dit zien:

'Inzake de verklaring van betrokkene, dat hij niet aan de Duitse autoriteiten overgedragen wil worden, aangezien Duitsland naar zijn mening geen democratisch land is maar een Bananenrepubliek, wordt overwogen dat dit – mede gelet op het feit dat ook Duitsland partij is bij het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van

13 Zie J.M. Gerlofs & J. Valbracht, *Schrijven in de rechtspraktijk. Effectief motiveren en formuleren voor juristen*, Boom Juridisch 2023, p. 66-74.

14 Zie J.M. Gerlofs & J. Valbracht, *Schrijven in de rechtspraktijk. Effectief motiveren en formuleren voor juristen*, Boom Juridisch 2023, p. 50-58.

15 Zie: onzetaal.nl/taalloket/modern-taalgebruik voor een lijst met moderne alternatieven.

*de Mens en fundamentele vrijheden (EVRM) – onverlet laat dat Duitsland verantwoordelijk is voor de behandeling van het onderhavige asielverzoek.*¹⁵

In deze zin staan tangconstructies en de kern staat pas helemaal achteraan. Verder staan er ouderwetse woorden in (onverlet, onderhavige). Daardoor is hij voor veel lezers wellicht niet na één keer lezen te begrijpen. Deze zin kan makkelijk worden herschreven in een bondiger, kernachtiger zin:

Betrokkene heeft verklaard dat hij niet aan de Duitse autoriteiten overgedragen wil worden, aangezien hij Duitsland geen democratisch land vindt maar een Bananenrepubliek. Duitsland is toch verantwoordelijk voor de behandeling van zijn asielverzoek, ook omdat dit land partij is bij het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en fundamentele vrijheden (EVRM).

Het is, kortom, belangrijk dat de schrijver erop let actief, bondig en kernachtig te formuleren, en geen ouderwetse woorden en complexe zinnen gebruikt.¹⁶

Tot slot

Belangrijk is om tot slot op te merken dat er in het vreemdelingenrecht al heel veel vooruitgang is geboekt. Zo krijgen rechtsbijstandverleners veel complimenten over hun uitstekende dienstverlening, waar heldere taal deel van uitmaakt. Ook bij instanties als de IND en DT&V worden veel trainingen georganiseerd om begrijpelijker te communiceren. En de rechtspraak is de afgelopen jaren fors verbeterd door steeds meer uitspraken te gaan schrijven in 'klare taal'. Dat laatste is vooral ook zichtbaar in de uitspraken van de Afdeling Bestuursrecht-

spraak van de Raad van State. Het vreemdelingenrecht is dus op de goede weg.

Over de auteur

Drs. M.C. (Mascha) Furth
Neerlandica, gespecialiseerd in Taalbeheersing,
Argumentatietheorie en Retorica.
(www.furthtaaltrainingen.nl)

¹⁶ Zie J.M. Gerlofs & J. Valbracht, *Schrijven in de rechtspraktijk. Effectief motiveren en formuleren voor juristen*, Boom Juridisch 2023, p. 78-100.